

Dariusz Piotrowiak

„Herby światem”. *Odjemek od „Herbów szlacheckich”* Wacława Potockiego: komentowana edycja krytyczna

Streszczenie

Przedmiotem pracy jest krytyczna edycja *Odjemka od „Herbów szlacheckich”* Wacława Potockiego – zbioru poezji heraldycznej decyzją autorską wyłączonego z obszernego wierszowanego herbarza, którego większa część ukazała się drukiem w 1696 r. jako *Poczet herbów szlachty Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego*.

Autograf *Odjemka* nie zachował się, wobec tego treść zbioru należało zrestituować w oparciu o trzy wzajemnie dopełniające się przekazy cząstkowe. Ustalono poprawną wersję tekstu, wypracowano ujednolicone zasady transkrypcji i naniesiono nań współczesną interpunkcję.

Edycja została opatrzona wstępem historycznoliterackim. Pierwszy rozdział otwiera omówienie genezy i budowy znaków herbowych. Następnie opisano, jaką rolę pełniły one w kulturze siedemnastowiecznej Rzeczypospolitej i scharakteryzowano rodzime wiersze na herby (tzw. stemmaty) oraz najistotniejsze staropolskie kompendia wiedzy heraldycznej.

W rozdziale drugim ukazano, w jaki sposób Potocki modyfikował zastaną formułę poezji stemmatycznej i jak ustosunkował się do tradycji piśmiennictwa herbarzowego, tworząc *Herby szlacheckie*. W rozdziale trzecim starano się wyjaśnić, dlaczego poeta nie wydał drukiem tekstów pomieszczonych w *Odjemku*, wskazując na obyczajowe, religijne i polityczne uwarunkowania jego decyzji. Czwarty rozdział przynosi omówienie poetyki zbioru i poruszanych w nim tematów. Skupiono się zarówno na wierszach obscenicznym, jak i fraszkach zawierających elementy krytyki społecznej. Partię tę zamykają uwagi nad językowym ukształtowaniem odjemkowych epigramatów.

Treść rozdziału piątego koncentruje się wokół kwestii edytorskich. Rozpoczynają go uwagi nad miejscem poetyckiego herbarza Potockiego w dotychczasowej praktyce wydawniczej. Następnie omówiono istniejące przekazy tekstu *Odjemka* i zaprezentowano zastosowane w niniejszej edycji zasady transkrypcji.

Całość dopełniają aparat krytyczny i komentarz o wieloaspektowym charakterze, mający w założeniu umożliwić jak najpełniejsze zrozumienie tekstu. Oprócz warstwy leksykalnej i składniowej uwzględniono w nim różnorakie konteksty: heraldykę, siedemnastowieczną obyczajowość, bronioznawstwo, paremiografię, mitologię, literaturę antyczną oraz nowożytną ze szczególnym uwzględnieniem Biblii, bestiariuszy i dzieł dotyczących przyrodoznawstwa, hippiki, łowiectwa (w tym i sokolnictwa), a także medycyny. Objąsnilo aluzje autobiograficzne oraz wzmianki dotyczące konkretnych wydarzeń historycznych. Przybliżono sylwetki postaci z kręgu rodziny i znajomych poety, których zdecydowaną większość udało się zidentyfikować.